

Holokaust – još jedna tragedija u povijesti

Holokaust je grčka riječ koja je kod starih Grka i Rimljana označavala žrtvu paljenicu namijenjenu zemaljskim i podzemnim bogovima ili pak dušama pokojnika. Danas ona označava i zločine koje su počinili nacisti u drugom svjetskom ratu.

Jedno od mjesta na kojem se vrlo zorno predočavaju događaji holokausta, jest muzej u poljskom gradiću Oświęcim, mjestu 70-tak kilometara jugozapadno od Krakova gdje je vrlo razvijen ratni turizam.

Mnogo je poznatiji njemački naziv ovoga grada – Auschwitz. Ondje su nacisti 1940. osnovali logor za zarobljenike „Auschwitz I“. Godinu dana kasnije osnovan je i „Auschwitz II – Birkenau“ sa 300 objekata na 175 hektara površine. Nakon konferencije u mjestu Wannsee (kraj Berlina) koja je bila 20. siječnja 1942., donesen je plan „konačnog rješenja židovskog pitanja“ – Hitler je naumio likvidirati sve Židove Europe. Logor smrti „Auschwitz II – Birkenau“ bio je najveće i najgroznije mjesto nacističkog terora u Europi. Naziv je dobio prema njemačkom nazivu poljskoga mjesta Brzezinka.

Logori su bili aktivni od siječnja 1940. do veljače 1945. kada je u njih ušla Crvena armija. Postoje različite procjene broja ubijenih u njima, ali glavnina se slaže da broj žrtava iznosi preko milijuna.

Na ulazu je stajao natpis na njemačkom jeziku „Arbeit macht frei“ („Rad oslobađa“). Nacisti su ovaj i druge logore nazivali radnima.

Posjetitelji muzeja u Oświęcimiu

Tijekom vremena zarobljenici su sagradili niz zgrada u kojima su boravili. U logore „Auschwitz I” i „Auschwitz II – Birkenau” dopremani su zarobljenici iz čitave Europe. Većina njih bila je židovske narodnosti. U mjestu svojeg stanovanja bili su odvođeni na željezničke stanice i u stočnim vagonima dovoženi u logor. Putovanje je često trajalo danima, zimi i ljeti, bez pražnjenja fekalija te je već tada velik broj ljudi umro.

Po dolasku u logor vršilo se odvajanje: radno sposobniji su išli na jednu stranu, a oni slabiji na drugu. Potonjima je rečeno da idu na tuširanje. Prije toga morali su ostaviti sve stvari i razvrstati ih: isprave, dragocjenosti, pribor za osobnu higijenu, naočale, odjeću i obuću odlagali su na zasebna mjesta. Ulazili su u kabine gdje je umjesto vode iz otvora u zidu počeo izlaziti smrtonosni plin ciklon B kojega su nacisti na taj način i testirali.

Djeca koja odlaze u smrt (fotografija muzeja u Oświęcimiu)

Plinska komora u kojoj je puštan ciklon B

Jedan dio obuće zarobljenika koji je nađen po odlasku nacista iz logora.

Nakon smrti tijela su kremirana, ali su im prije toga iz usta bili izvađeni zlatni zubi, a ženskim tijelima je šišana kosa koja se onda upotrebljavala u proizvodnji madraca. U muzeju logora postoje izlošci naočala, četaka, putnih torbi označenih imenima i datumom rođenja zarobljenika, obuće, dvije tone kose. Tijela su kremirana, a paljene su i osobne isprave ubijenih tako da je vrlo teško procijeniti broj žrtava.

Krematorij

Vješala na kojima je nakon pada nacističke vlasti bio obješen i zapovjednik logora

Oni zarobljenici koji su bili radno sposobniji, bili su smješteni u barakama i teško fizički radili. Hrana je bila izuzetno oskudna, u jednoj prostoriji na slami je spavao vrlo velik broj ljudi s vrlo lošim prilikama za održavanje higijene, nužda se smjela vršiti samo dva puta dnevno – ujutro i navečer. Veliki niz izloženih fotografija onog dijela žrtava koji je bio fotografiran po dolasku u logor pa stoga identificiran, govori da je i ova skupina zarobljenika smrt u logoru našla nakon nekoliko mjeseci.

Ležajevi zarobljenika

Jedan dio zarobljenika je strijeljan, ubijen injekcijom ili mučen do smrti na različite načine. Jedan od ubijenih bio je i poljski katolički svećenik Maksimilijan Kolbe koji je pristao biti ubijen umjesto oca jedne obitelji, koji je bio prisutan na obredu njegovog proglašenja svetim 1982. godine.

Zid za strijeljanje

Logor je bio dobro čuvan

Treba se sjetiti da holokaust nažalost nije jedina tragedija vezana uz drugi svjetski rat. On je jedan u nizu zločina 20. stoljeća i cijele ljudske povijesti. Bilo je još logora poput Auschwitza i na drugim stranama. Kojih je bilo više, je li uopće važno? O broju žrtava holokausta često se raspravlja, ali je li on uopće važan? Važno je odrediti koji su to psihološki, sociološki, ekonomski i drugi činitelji koji utječu na pojednice i na skupine da se takve stvari događaju i važno je takve činitelje ukliniti. Hoće li se holokaust i slični zločini ponoviti i je li istinita tvrdnja da će, dok bude čovjeka, biti i ratova i zločina, ne ovisi li o svima nama?

Literatura

- vodič muzeja u Oświęcimiu

Tekst: Marijan Biruš

Fotografije: Marijan Biruš (osim jedne, koja je iz muzeja logora)